

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», канд. пед. наук, доцента Васиньової Надії Сергіївни на дисертацію Ісаєва Магомеда Ахмедовича «Управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах» подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. На сьогодні існує загроза реалізації стратегії інноваційного розвитку фінансової освіти країни, оскільки кадровий потенціал України, як одне з головних підґрунть може бути втраченим за тих негативних умов які існують. Для вищої фінансової освіти необхідним є підвищення якості підготовки фахівців, забезпечення відповідності освітніх послуг вітчизняних закладів вищої освіти світовим стандартам. Втім вдосконалення вищої освіти можливе лише в рамках системи управління якістю, складовою якої є освітні стандарти. Зазначене визначає дисертаційну роботу Ісаєва Магомеда Ахмедовича як актуальну та своєчасну, визначену потребами суспільства у професійно підготовлених, компетентних фахівцях фінансово-економічного профілю та спрямовану на розв'язання важливого науково-прикладного завдання щодо управління якістю підготовки конкурентоспроможних фахівців фінансово-економічного профілю у закладах вищої освіти в умовах інноваційної економіки України.

Зв'язок з науковими програмами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до плану науково-дослідних робіт ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Основні положення і рекомендації, викладені в дисертаційному дослідженні, покладено в основу розробки й упровадження у навчальний процес: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (довідка № 1/1452 від 08 грудня 2021 р.); Університету державної фіскальної служби України (довідка №1734/01-12 від 03 вересня 2021 р.); Університету економіки і права «КРОК» (довідка №21/1 від 02.09.2021 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі є достатньо обґрунтованими, мають науковий зміст та значення для економічної науки. Отримані наукові результати достовірні та ґрунтуються на дослідженнях теоретичного та емпіричного змісту. Сформульована мета відповідає темі дослідження, об'єкт і предмет дослідження відповідають науково-методичним вимогам.

Науковий виклад змісту дисертаційної роботи визначається поєднанням мети, завдань, наукової новизни та висновків. Представлене дисертаційне дослідження є логічною, структурованою та завершеною науковою працею. Упорядкованість етапів роботи та системність процесу дослідження дозволили розв'язати поставлені науково-прикладні завдання щодо розроблення й теоретичного обґрунтування експериментальної системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю.

Проведене дослідження базувалося на методах логічного аналізу, групування, узагальнення, систематизації, індукції, дедукції та синтезу для: визначення категоріально-понятійного апарату дослідження (п. 1.1.); вивчення змісту документів, що стосуються забезпечення якості (Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, інституційні звіти різного типу (результати внутрішнього аудиту) та рівню, які розміщено в публічному доступі) для визначення ефективності внутрішнього моніторингу якості (п. 1.2.); моніторинг офіційних вебсайтів досліджуваних закладів на предмет забезпечення доступу до документації щодо забезпечення системи якості освіти (п. 2.1.); систематизація теоретичних та експериментальних даних, які стосуються системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах (п. 2.1.); структурно-функціональний аналіз – для обґрунтування експериментальної системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю (п. 2.2.); опрацювання та інтерпретації теоретичних джерел з досліджуваної проблеми, формулювання висновків і рекомендацій щодо впровадження системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю. Автором вивчено та проаналізовано досвід управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, проведено бесіди, анкетування, спостереження безпосередніх учасників чи опосередкованих учасників дослідження (п. 2.1., п. 2.2.,), а саме: досліджено рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю; вивчено мотивацію абітурієнтів щодо майбутньої професії та здобувачів освіти щодо майбутньої професійної діяльності, визначено рівень сформованості особистісних якостей здобувачів вищої освіти; обґрунтовано системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах України (п. 2.2.); проведено моделювання, педагогічний експеримент: пошуковий, констатувальний, формувальний (експериментальна перевірка ефективності моделі управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в

університетах) (п. 2.2., п. 2.3., п. 2.4.).

Завдяки вибору коректних методів дослідження забезпечено наукову достовірність отриманих результатів. Результати проведеного дослідження відображено у висновках до кожного розділу та загальних висновках дисертаційної роботи. Відтак, в цілому констатуємо їх аргументованість та завершеність.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Вдалою є структура дисертації, яка логічно, ґрунтовно, чітко відображає задум і концепцію проведеного дослідження. Її рукопис містить повний комплекс відповідних встановленим вимогам структурних елементів: анотації (українською та англійською мовами), вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Основний зміст роботи складає 223 сторінки друкованого тексту. Список використаних джерел налічує 208 найменувань. Дисертація збагачена логічними схемами, рисунками, структурованими таблицями, графічними інтерпретаціями, які дозволяють комплексно сприймати проведене дослідження як деталізовану та узагальнену наукову працю. Анотація дисертаційної роботи у повній мірі та обсязі відображає її структуру, розкриває отримані наукові результати та висновки, структуру та упорядковану логіку проведеного дослідження. Вступ до дисертаційної роботи містить усі структурні елементи, у тому числі інформацію щодо практичної апробації результатів дослідження, а також особистий внесок автора у опублікованих наукових працях. Дисертаційна робота є цілісною, завершеною науковою працею.

Особливу виваженість здобувач виявив у першому розділі дисертації **«ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УНІВЕРСИТЕТАХ»**. У якому вирішено комплекс поставлених завдань, виконання яких дозволило сформувати теоретичне підґрунтя для проведеного дослідження. Зокрема, уточнено поняття: «якість підготовки майбутнього фахівця», «управління якістю підготовки майбутнього фахівця»; здійснено порівняльний аналіз професійних стандартів, які використовуються у європейському регіоні; теоретично обґрунтовано професійні стандарти як основу якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю; проаналізовано підходи (моделі) до забезпечення управління якістю підготовки майбутніх фахівців (фінансово-економічного профілю); виокремлено критерії для оцінки якості ефективності управління якістю підготовки майбутніх фахівців (фінансово-

економічного профілю) використовуватимемо такі критерії: якість управлінських процесів, ефективність процесів життєвого циклу, набір студентів, ефективність навчально-виховного процесу, поліпшення, інновації і навчання, наукова діяльність, конкурентоспроможність випускника, ресурсний потенціал.

У другому розділі «СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УНІВЕРСИТЕТАХ» проведено ґрунтовне дослідження стану управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю. На підставі цілісного аналізу було виокремлено систему загальних та специфічних принципів, які є найбільш суттєвими й розкривають вимоги до організації та впровадження системи управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічної сфери в сучасних умовах; обґрунтовано системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах України. Крім того, автором експериментально перевірено ефективність системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах України. Запропоновані методичні засади й рекомендації щодо управління якістю підготовки конкурентоспроможних фахівців фінансово-економічного профілю можуть бути використані в системі підвищення кваліфікації керівних та педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Висновки, зроблені автором за результатами дослідження є змістовними і розкривають результати виконання поставлених завдань проведеного дослідження. В цілому, можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота є оригінальною завершеною науковою працею, містить цінні наукові положення теоретичного та прикладного характеру, рекомендації доведено до рівня практичного використання та апробовано в закладах вищої освіти України.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях. Основний зміст і результати дослідження автора висвітлено у 5 статтях у провідних наукових фахових виданнях України в галузі педагогіки та наукових періодичних виданнях, 1 стаття – у періодичних наукових виданнях іноземних держав, 6 тез – у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій. Кількість публікацій є достатньою для представлення дисертації до захисту.

Ознайомлення та детальний аналіз представлених наукових праць дає можливість стверджувати, що елементи наукової новизни, на яких позиціонується дисертація, у повній мірі викладено в статтях та тезах

доповідей. Зміст публікацій, характеристика видань їх розміщення відповідають вимогам оприлюднення наукових положень дисертаційної роботи. Таким чином, є підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження містить авторське наукове бачення щодо досягнення поставленої мети та вирішення означеного науково-прикладного завдання.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота містить ряд сформульованих та обґрунтованих наукових положень, що мають теоретичну і практичну значущість. Найбільш вагомими науковими результатами вважаємо нижчезазначені:

уперше:

– розроблено й теоретично обґрунтовано експериментальну систему управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, яка є відкритою і нелінійною, що самоорганізовується шляхом систематичного обміну інформацією між суб'єктами освітнього процесу (викладачами і студентами) та охарактеризовано основні її структурні компоненти;

– обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність системи управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах, яка здійснювалася у двох напрямках: визначення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю та аналізу послідовності дотримання вимог щодо реалізації розробленої системи професорсько-викладацьким колективом обраних для експериментального дослідження ЗВО та визначено рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю: високий, достатній, низький;

- розроблено та впроваджено рекомендації щодо забезпечення ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю;

уточнено:

– критерії і показники якості професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю у ЗВО; рівні (високий, достатній, низький);

– поняття «якість підготовки майбутнього фахівця» та «управління якістю підготовки майбутніх фахівців»;

набули подальшого розвитку:

– положення щодо: диджиталізації як складової розвитку сучасного освітнього середовища; забезпечення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців фінансово-економічного профілю.

Практичне значення одержаних результатів дослідження

визначається тим, що створено та впроваджено в навчальний процес експериментальну систему управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю та розроблених рекомендацій щодо підвищення рівня підготовки здобувачів вищої освіти.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. В цілому, позитивно оцінюючи науково-практичний доробок дисертаційного дослідження, робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних моментів.

1. У вступі дисертації (розділ 1, стр. 23) здобувач слушно висуває протиріччя між вимогами суспільства до якості підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю у закладах вищої освіти та не розробленістю системи управління, яка гарантує високу якість їхньої підготовки. З огляду на це, бажано було б більш детально пояснити ступінь розв'язання даного протиріччя у процесі дослідницької роботи.

2. У першому розділі автором ґрунтовно розкрито стан розробленості проблеми управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах України, а також уточнено категоріально-понятійний апарат дослідження (підрозділ 1.1., підрозділ 1.2.). Проте дисертаційна робота значно б виграла, якщо б було проаналізовано іноземні джерела з означеної проблематики, зокрема враховано міжнародні підходи до понятійного апарату, які характеризують систему освіти.

3. Визнаючи загалом грамотний і логічний стиль викладу тексту дисертації, зауважимо, що в роботі наявні окремі огріхи орфографічного та стилістичного характеру, зокрема відсутнє текстове пояснення до деяких таблиць та рисунків (підрозділ 2.2.).

4. За нашими переконаннями доцільно було б структурувати запропоновані автором рекомендації щодо забезпечення ефективності управління якістю професійної підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю (підрозділ 2.4.).

5. У загальних висновках (стр. 176 – 182) дисертантом розкрито не всі вагомні результати дослідження, тому доцільно допрацювати їх відносно встановленим завданням.

Однак, зазначені зауваження є предметом наукової дискусії і не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота на тему «Управління якістю підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю в університетах» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення. Актуальність та обґрунтованість теми дисертації не викликає сумнівів. Зміст дисертаційної роботи у повному обсязі відповідає визначеній меті.

Поставлені завдання вирішено з використанням методів наукового дослідження. Наукові положення дисертації за результатами аналізу змісту роботи та представлених наукових праць та аргументованих висновків дійсно належать автору.

Робота задовольняє вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022) та рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кан. пед. наук, доцент,
доцент кафедри публічної служби
та управління навчальними
й соціальними закладами
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

Надія ВАСИНЬОВА

Надії Васицької завітую

Олена Карачан